

Kulturhistorisk rapport

Store Havrekrog

Undersøgelse af overpløjet gravhøj øst for
Vester Hassing.

J.nr. ÅHM 6221

December 2013

Ved Museumsinspektør Lone Andersen

Telefon: 99 31 74 00

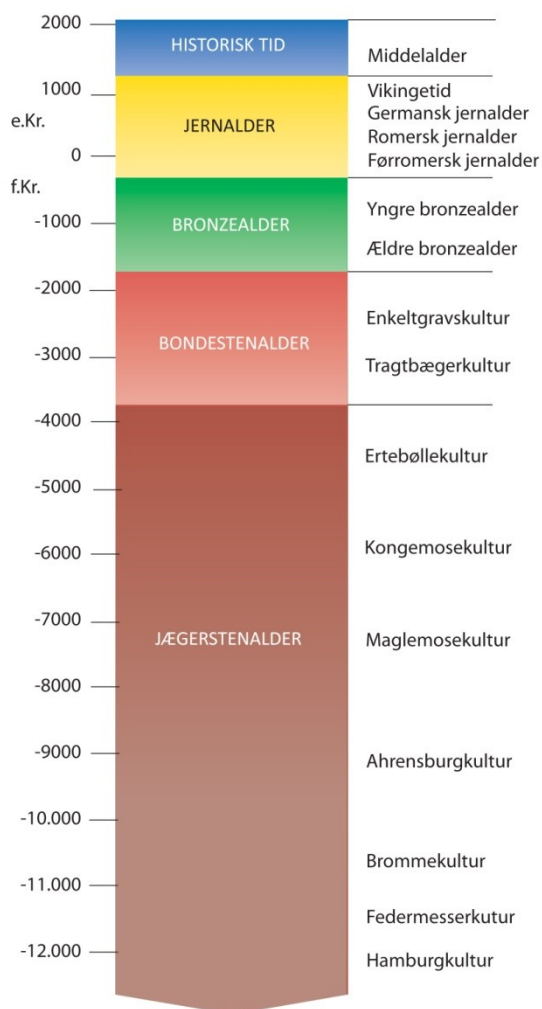
E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Kulturhistoriske rapporter ved Nordjyllands Historiske Museum # 24

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	5
Udgravningsdata.....	6

Indledning

I forbindelse med etablering af et kabeltrache mellem Gandrup og Vester Hassing i foråret 2012 undersøgtes 11 brandgrave. Deres beliggenhed har oprindelig været i periferien af en nu overpløjet gravhøj. En sonderende prøvegravning blev foretaget samme år efter høst, hvilket resulterede i dokumentationen af et ret betragteligt lag af oprindelig højfyld. Højtomten blev herefter indstillet som dyrkningstruet lokalitet.

Undersøgelsens baggrund

Foranlediget af undersøgelsen af de 11 brandgrave, der overordnet dateredes til ældre germansk jernalder, vurderedes det, at deres bevaringstilstand kombineret med lodsejer, Bendt Adelstorps oplysninger om hyppig påpløjning af store sten på stedet, godtgjorde en indstilling af højtomten som dyrkningstruet lokalitet. Efter den sonderende prøvegravning 2012, der ikke afstedkom påvisning af yderligere sekundærbegravelser end sine højens centralgrav, foretoges en ansøgning om midler til en egentlig udgravning af den tilbageværende højrest. Fra Kulturstyrelsen blev der givet tilsagn om dette og udgravningen fandt således sted i august 2013.

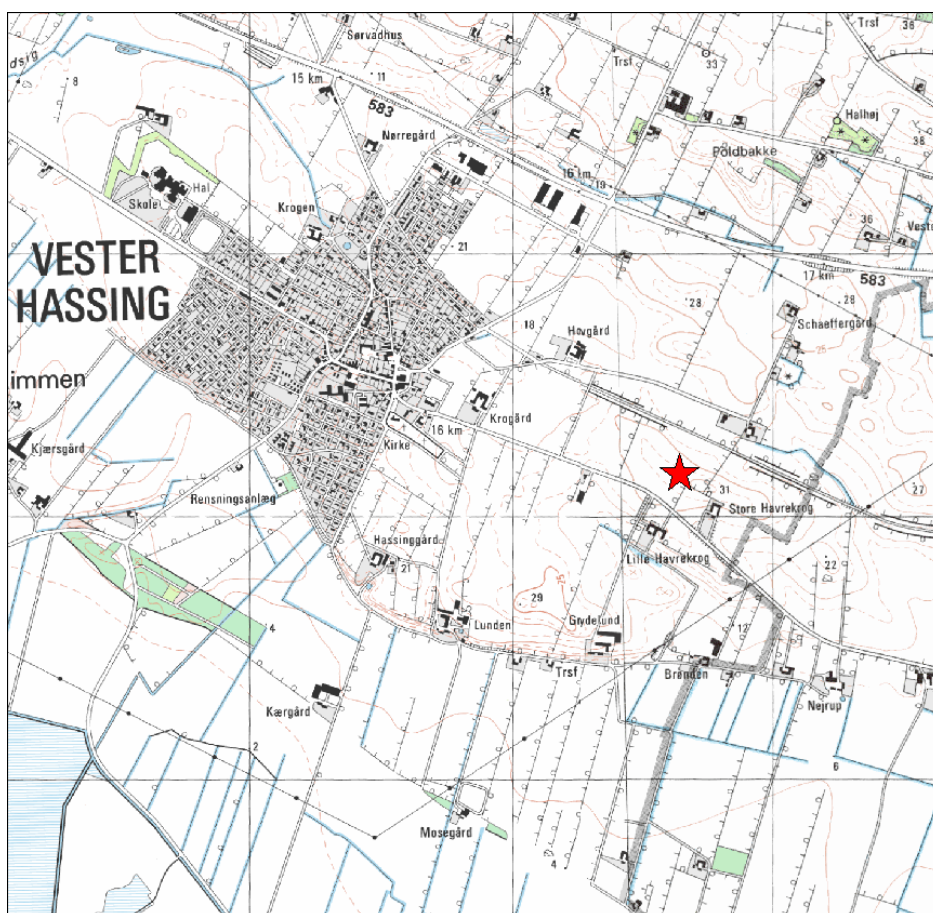
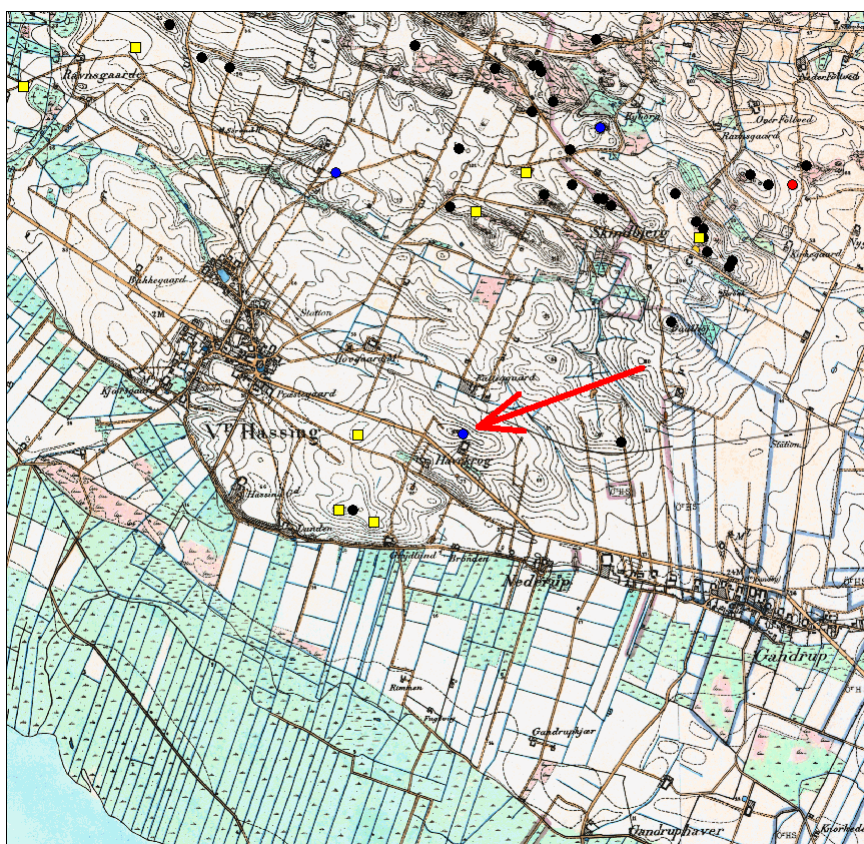

Fig 1. Beliggenheden af den overpløjede gravhøj ved ejendommen St. Havrekrog. © Kort og matrikelstyrelsen.

Lokalområdet i oldtiden

Den overpløjede gravhøjs beliggende har været markant på det højtliggende, bakkede forland på nordsiden af Limfjorden med vid udsigt til de mange andre gravhøje, der har eksisteret i området i oldtiden. Placeringen på en iøjnefaldende 200 meter bred og 700 meter lang bakkekam er ikonisk for ældre bronzealders kæmpehøje. Det vides dog ikke med sikkerhed, om den oprindelige gravhøj er anlagt på dette tidspunkt, men det forekommer sandsynligt. Der kendes i dag dels et aneligt antal velbevarede bronzealderhøje i Vester Aslund Skoven lidt nord for St. Havrekrog, ligesom såvel overpløjede som bevarede høje i dyrket mark i omkring Vester Hassing og Gandrup er registrerede. Den overpløjede høj ved St. Havrekrog var inden undersøgelsen i 2012 allerede kendt fra Videnskabernes Selskabs Kort (1762-1820). Hvornår den blev nedlagt og sløjfet er imidlertid usikkert. Luftfotos fra midten af 1900-tallet antyder dog en "anomalitet", en udyrket parcel i ager, netop på stedet, hvor højen siden er blevet fysisk dokumenteret. Der *kan* være tale om en uanselig højrest efter det oprindelige anlæg.

I den umiddelbare nærhed af St. Havrekrog er gjort adskillige løsfund fra alle perioder af oldtiden. Fra yngre bronzealder og ældre jernalder kendes mere omfattende bebyggelsesspor lige syd for Vester Hassing Kirke. Disse udgravedes i 2007 i forbindelse med en kommunal udstykning.

Figur 1 Historisk kort, der afspejler de topografiske forhold i det højtliggende forland ved Vester Hassing. Nuværende, bevarede gravhøje er markeret med sort cirkel, øvrige overpløjede med rød og blå cirkel samt gul firkant afhængig af kortværket, de figurerer på..

Undersøgelsens resultater

Ved påvisning af de 11 brandgrave og den relativt anseelige mængde bevaret højtørv, der kunne dokumenteres ved den sonderende prøvegravning i sommeren 2012, var forventningerne om betydelige spor efter højens centralgrav, yderligere sekundærbegravelser samt detaljer om højkonstruktion store. At det viste sig, at der hverken kunne påpeges randsten, spor efter sådanne eller detaljer, der blot kunne antyde datering eller konstruktion var så meget desto mere mærkværdigt. De dokumenterede fyldskifter var overvejende udsagnsløse med undtagelse af et lille felt under højtørven, hvor det lykkedes at iagttage ardspor; spor efter oldtidspløjning med den primitive oldtidspløj, arden.

Figur 2 Fra etableringen af kabeltraceet, forår 2012, dokumenteredes et lille felt udgjort af urnegrave med ligbålsrester. Disse har oprindelig været nedgravet i periferien af en større gravhøj med en diameter på hen ved 20 meter. Kun én urne var intakt – de øvrige var stærkt nedpløjede. Som det ses af billedet til venstre er det kun de absolut sidste rester; bunden af urnen, der er bevaret. Argumenterne for at undersøge de tomten af højen og eventuelle tilhørende begravelser var derfor relevante og velbegrundede.

Figur 3 Profil gennem det tilbageværende højfyld. Højen har været pløjet hel ned og udjævnet, så der i dag kun kan iagttages ca. 20 cm højfyld. Højmassen har været opbygget af tørvestykker, lagt med vegetationssiden ned i et regelmæssigt system. Der fremkommer således et fint, marmoreret monster af skiftevis tynde, mørke vegetationslag og lyse, sandede muldlag.

Sammenfatning og perspektivering

Med dokumentationen af den for længst sløjfede gravhøj ved St. Havrekrog, indlemmes endnu et vidnesbyrd om vore forfædres bosættelse og landskabsudnyttelse i oldtiden. Området er i forvejen repræsenteret ved jordfund fra adskillige tidsperioder, ligesom der er en betragtelig mængde bevarede gravhøje i det højtliggende forland nord for Limfjorden. For så vidt angår overpløjede gravhøje, gav undersøgelsen af højen ved St. Havrekrog en relativ sjælden mulighed for at udgrave en sådan, men stor velvillighed fra lodsejer, Bent Adelstorp, Gandrup og med en bevilling fra Kulturarvsstyrelsens pulje til dyrkningstruede lokaliteter. De høje forventninger til trods resulterede udgravningen ikke i andet en nedpløjet højfyld og svage spor efter pløjning på stedet før højen i sin tid blev anlagt. Der var således hverken tegn på en centralgrav eller på plyndring af en sådan, ligesom eventuelle randsten eller spor efter dem heller ikke kunne påvises.

St. Havrekrog lokaliteten er en velegnet eksempel på, hvad der stadigt hyppigere kan iagttages i forhold til arkæologiske udgravninger i dyrket mark. I takt med, at der pløjes dybere og tungere maskinel vinder indpas, oplever man, at de arkæologiske levn er stadigt dårligere bevaret, når de afdækkes. Angiveligt må man indstille sig på, at dette bliver vilkårene for fremtidens arkæologer.

St. Havrekrog, Vester Hassing

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6221
- Fund & Fortidsminder: 12.06.13, sb 109
- Kulturstyrelsen jnr. 2013-7.24.01/NJM0002
- Bygherre: Oprindelig; Nordenergi, Hjørring.
- Undersøgt areal: 330 kvm
- Deltagere i udgravningen:
 - Museumsinspektør Lone Andersen
 - Museumsinspektør Niels Haue

Dokumentationsmateriale (fund,
fotos, opmålinger m.v.)
opbevares på Aalborg Historiske
Museum, Vang Mark 25, 9380
Vestbjerg